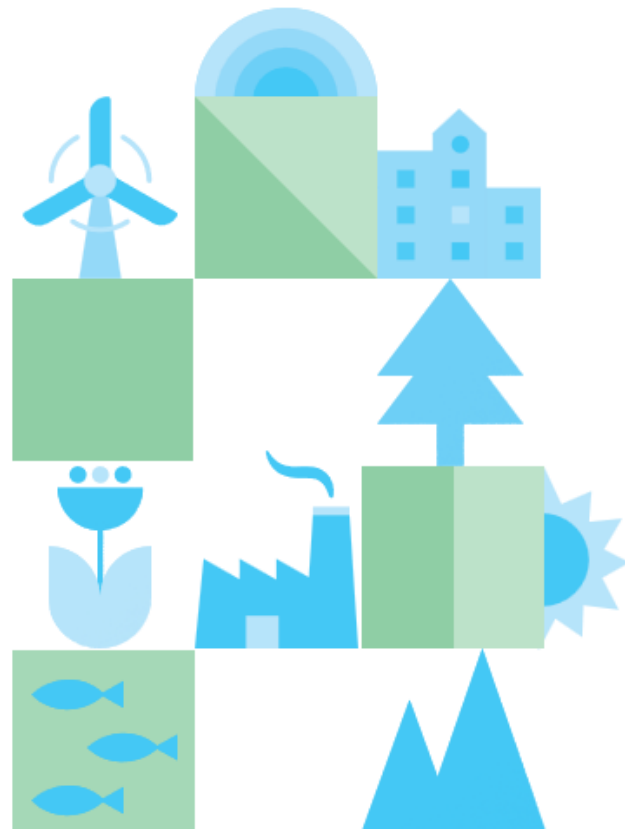

Klausimų-atsakymų sesija Saugos duomenų lapai (SDL)

30 balandžio 2026

APLINKOS
APSAUGOS
AGENTŪRA

Galbūt turėtų būti numatyta Saugos duomenų lapuose 13. punkte numatytas reikalavimas nurodyti ar šios medžiagos pakuotė gali būti perdirbama ar neperdirbama. nes iki šiol ten rašoma kaip utilizuoti, bet nenurodoma kaip pakuotė perdirbama ar neperdirbama.

Šiuo metu pagal REACH reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 ir CLP reglamentas (EB) Nr. 1272/2008 reikalavimus, Saugos duomenų lapo (SDL) 13 punktą yra skirtas atliekų tvarkymo rekomendacijoms, t. y. kaip saugiai utilizuoti cheminę medžiagą ir jos pakuotę. Šiame punkte nėra aiškiai nustatyto reikalavimo nurodyti, ar pakuotė yra perdirbama ar neperdirbama. Paprastai pateikiama bendra informacija, pavyzdžiui: ar pakuotė turi būti tvarkoma kaip pavojinga ar nepavojinga atlieka, ar ją galima utilizuoti kartu su turiniu, kokie atliekų kodai gali būti taikomi, kokios atliekos pavojingosios savybės (HP kodai).

Pažymėtina, kad informacija apie pakuotės perdirbamumą dažniau patenka į kitus reguliavimo ar komunikacijos laukus (pvz., atliekų tvarkymo ženklimą, gamintojo atsakomybės sistemas), bet nėra privaloma SDL struktūros dalis.

Vis dėlto, tokios informacijos įtraukimas į 13 punktą galėtų būti laikomas gera praktika, siekiant aiškesnio atliekų tvarkymo ir žiedinės ekonomikos principų įgyvendinimo, tačiau tai būtų papildoma, o ne privaloma informacija pagal galiojančius teisės aktus.

14 skirsnyje SDL yra aprašoma apie ADR. Kokia įstaiga konsultuoja iškilus klausimas apie ADR? Ar rengiami mokymai kaip klasifikuoti mišinius pagal ADR ir teisingai pateikti informaciją 14 SDL skirsnyje?

14 skirsnyje pateikiama informacija apie pavojingų krovinių vežimą pagal ADR reikalavimus. Lietuvoje dėl ADR taikymo ir interpretavimo konsultuoja kelios institucijos, priklausomai nuo klausimo pobūdžio:

- Lietuvos transporto saugos administracija – pagrindinė kompetentinga institucija, teikianti informaciją apie ADR reikalavimus, jų taikymą ir kontrolę.
- Aplinkos apsaugos agentūra – gali konsultuoti, kai klausimai susiję su cheminių medžiagų klasifikavimu ir SDL rengimu.
- Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas – aktualu, kai kalbama apie pavojingumą, saugą ir ekstremalių situacijų valdymą.

Lietuvoje veikia akredituoti ADR mokymo centrai ir konsultantai (ADR saugos patarėjai), kurie organizuoja:

- ADR vairuotojų mokymus,
- įmonių atsakingų asmenų (saugos patarėjų) mokymus,
- specializuotus kursus apie pavojingų medžiagų klasifikavimą ir ženklinimą.

Tačiau svarbu pažymėti, kad specifiniai mokymai, skirti būtent mišinių klasifikavimui pagal ADR ir informacijos pateikimui SDL 14 skirsnyje, dažniausiai nėra standartizuoti kaip atskira privaloma programa, tokios temos paprastai įtraukiamos į platesnius cheminės saugos, REACH/CLP ar ADR praktinius seminarus.

Todėl, jei kyla specifinių klausimų dėl mišinio klasifikavimo ar SDL pildymo, rekomenduojama kreiptis į ADR saugos patarėjus arba konsultacines įmones, kurios specializuojasi cheminių medžiagų teisės aktuose.

Kai kuriais atvejais medžiagų pavojingumas, įvardintas SDL 3-iajame skyriuje, nesutampa su suvienodinta klasifikacija, arba su kituose šaltiniuose randama informacija: įmonių į ECHACHEM pateikta informacija, SIN sąrašu (pvz. dėl endokrininės sistemos ardymo). Kaip teisingiausia pasirinkti informaciją, kuria vadovautis, kai sprendžiame apie medžiagos pavojingumą?

Vertinant medžiagos pavojingumą, reikia vadovautis informacijos prioritetu pagal CLP reglamentą (EB) Nr. 1272/2008 ir REACH reglamentą (EB) Nr. 1907/2006

Prioritetas:

- Suderinta (harmonizuota) klasifikacija (CLP VI priedas) – privaloma.
- Jei nėra – REACH registracijos duomenys.
- Jei nėra – ECHA CLP inventoriaus informacija.

Papildomai:

- Rizikos vertinimo komitetas nuomonės, kol dar neperkeltos į CLP VI priedą nėra teisiškai privalomos, tačiau yra patikima mokslinio vertinimo informacija – į jas būtina atsižvelgti.

Pažymėtina, kad SDL pateikta klasifikacija nebūtinai yra pakankama ar visada teisinga, todėl ji turėtų būti kritiškai įvertinta ir, jei reikia, patikrinta pagal aukščiau nurodytus šaltinius.

Jeigu informacija nesutampa, rekomenduojama:

- vadovautis aukštesnio prioriteto šaltiniu,
- įvertinti RAC ir kitus naujausius mokslinius duomenis,
- dokumentuoti pasirinkimo pagrindimą,
- prireikus kreiptis į tiekėją dėl SDL atnaujinimo.

Jeigu daromas poveikio scenarijus cheminių medžiagų mišiniui ar reikia sudėti atskirų komponentų poveikius ar reikia kaip nors atskirai atlikti poveikio scenarijaus sudarymą mišiniui?

Pagal REACH reglamentą (EB) Nr. 1907/2006, poveikio scenarijai (Exposure Scenarios, ES) rengiami atskiroms pavojingoms medžiagoms, kai jos registruojamos >10 t/metus ir klasifikuojamos kaip pavojingos arba PBT/vPvB.

Mišiniams:

- atskiras „mišinio poveikio scenarijus“ nėra rengiamas,
- vietoje to naudojama sudedamųjų medžiagų poveikio scenarijų informacija
- Vertinimas daromas remiantis komponentų scenarijais, bet ne juos mechaniškai sudedant, o nustatant saugias naudojimo sąlygas visam mišiniui.

Praktiškai tai reiškia:

- tiekėjas turi įvertinti visų pavojingų komponentų poveikio scenarijus,
- parengti konsoliduotą informaciją mišiniui (pvz., saugaus naudojimo sąlygas SDL)
- bet tai nėra paprastas poveikių „sudėjimas“.

Dažniausiai taikomi metodai:

- „lead component“ (lemiančio komponento) principas,
- blogiausio atvejo (worst-case) parinkimas,
- arba suderintų naudojimo sąlygų išvedimas iš kelių komponentų.

Svarbu: jei komponentų poveikio scenarijai skiriasi ar yra nesuderinami, reikia atlikti papildomą vertinimą ir pagrįsti pasirinktas naudojimo sąlygas.

Dažniausios / kritinės klaidos:

- SDL dažnai pasitaiko kritinių klaidų, kurios lemia:
  - ✓ neteisingą klasifikavimą / neklasifikavimą
- Dažniausios problemos
  - ✓ Neįvertinama mokslinė informacija
  - ✓ Netiksli sudėtinių dalių identifikacija / klasifikacija
  - ✓ Neaiški / nežinoma / nepilna sudėtis / Netikslūs bandymu duomenys
  - ✓ Netaikomas adityvumo principas
  - ✓ Informacija nekoreliuoja tarp skirsnių
  - ✓ Neteisingai taikomos GCL/SCL
  - ✓ Nevertinamos ATE reikšmės, M faktoriai
  - ✓ Nenurodomos klasifikavimo išimtis
  - ✓ Netaikomas CLP VI priedo (ATP) klasifikavimas
- Iššūkiai su MOC (UVCB)
  - ✓ Sudėtinga identifikacija (CAS / EC neatitikimai)
  - ✓ Daugiakomponentė sudėtis
  - ✓ Persidengiantys pavojai
  - ✓ Adityvumo efektas
  - ✓ Skirtingi klasifikavimo metodai
  - ✓ Kintantis klasifikavimo statusas

Sąryšis tarp skirsnių

Kritinis akcentas:

- 3 ir 9 skirsniai yra SDL pagrindas

Jei juose pateikta neteisinga informacija:

- visas SDL tampa nekorektiškas

Kiti pagrindiniai sąryšiai

- 3 → 2 Sudėtis → klasifikavimas
- 9 → 2 Fizinės savybės → fizinių pavojų klasifikavimas
- 2 → 11 / 12 Klasifikavimas ↔ toksikologija / ekologija
- 2 → 4 / 8 / 13 / 14 Klasifikavimas → saugos priemonės, atliekos, transportas

Praktinis ryšys:

- Netinkama sudėtis (3) → neteisingas klasifikavimas (2) → netinkamos apsaugos priemonės (8) → neteisingas transportavimas (14)

Svarbu:

- SDL yra vientisa sistema, ne atskiri skirsniai
- Klaida viename skirsnyje plinta per visą dokumentą

Praktiniai patarimai

Nuo ko pradėti:

Pažiūrėkite 3 skirsnį (sudėtis):

- Sudėtis atrodo pernelyg bendra, trūksta reikšmingų komponentų arba suma viršija 100 %
- Nepateikti M faktoriai (jei Aquatic Acute/Chronic 1)
- Nėra ATE verčių (jei Acute Tox.)
- Jei sudėtyje yra CMIT/MIT, BIT
  - ✓ ar nurodytos SCL
- Ar taikomas CLP VI priedas
  - ✓ ar nurodytos Notes (jei taikoma)
- Ar sudėtyje yra jautrinančių medžiagų
  - ✓ ir ar tai atsispindi klasifikacijoje (EUH208 / H317)
- **Ar sudėtyje yra esdinančių medžiagų**
  - ✓ **ar tai atsispindi klasifikacijoje (H314 / H315 / H318 / H319)**
- Ar 2 skirsnio klasifikacija atitinka sudėtį

Pažiūrėkite 9 skirsnį (savybės)

- Ar pateikti pagrindiniai parametrai:
  - ✓ Pliūpsnio temperatūra (flash point, FP)
  - ✓ pH
  - ✓ Klampa
  - ✓ agregatinė būseną

Praktiniai patarimai

Pažiūrėti fizinius ir cheminius „triggerius“:

- FP 23–60 °C
  - ✓ degus skystis (Flam. Liq. 3)
- FP < 23 °C
  - ✓ Ypač / labai **degus skystis (Flam. Liq. 1/2)**
- Jei sudėtyje yra degių tirpiklių (pvz. etanolis) būtina įvertinti FP
  - ✓ esant mažoms koncentracijoms (~<5 %) dažniausiai klasifikacija netaikoma
  - ✓ didėjant koncentracijai (~10 % ir daugiau) FP tampa kritinis
- Ekstremalus pH (≤ 2 arba $\geq 11,5$)
  - ✓ odos ėsdinimas
- Angliavandeniliai + Kinematinė klampa $\leq 20,5$ mm²/s
  - ✓ aspiracijos pavojus
- Sudėtyje yra naftos produktų (DMSO ekstraktas, benzenas)
  - ✓ ar atsispindi klasifikacijoje (kancerogeniškumas).
- Produktas klasifikuojamas kaip Aquatic Chronic 1 arba Skin Corr. 1
  - ✓ bet ADR netaikomas (nėra atitinkamų UN numerių)

Praktiniai patarimai

Įvertinti adityvumą:

- Net labai mažos koncentracijos gali būti reikšmingos.
- Ta pati medžiaga gali būti keliuose komponentuose.
- Komponentai gali sumuotis (adityvumas).
- Bendra koncentracija gali viršyti GCL / SCL ribas
- Jautrinančių medžiagų atvejų taikoma gerokai mažesnės koncentracijos (EUH208)

SDL Pagrindinės žinutės

Ką svarbiausia prisiminti

- SDL yra vientisas dokumentas, ne atskirų skirsnių rinkinys
- 3 ir 9 skirsniai – pagrindas visam SDL
  - ✓ (sudėtis + savybės)
- Klasifikacija (2 skirsnis) turi būti pagrįsta ir nuosekli

Kur dažniausiai kyla problemos

- Netiksli arba nepilna sudėtis
- Neteisingai įvertintas adityvumas
- Trūksta fizinių / cheminių duomenų
- Nesutapimai tarp skirsnių

Praktinis principas:

- Nereikia tikrinti visko
- Svarbu pastebėti, kada verta suabejoti
- Klaida viename skirsnyje gali būti klaida visame SDL.

Papildomas praktinis aspektas

Stebėti RAC nuomones (CLH procesas)

- RAC nuomonė nėra teisiškai privaloma
- Tačiau tai yra patikima ir mokliškai pagrįsta informacija

Ką tai reiškia praktikoje

- Ji turi būti įvertinta klasifikuojant
- Jei neatsižvelgiama turi būti aiškus ir pagrįstas paaiškinimas

Praktiniai pavyzdžiai:

- Canabidiol (CBD)
- HHCB (Galaxolide)
- p-cymene

RAC nuomonė

- Repro 1 (riba 0,3 %)

Jei mišinyje:

- šių medžiagų kiekis $\geq 0,3 \%$
- mišinio klasifikacijos pasikeitimas į Repro 1
- negalima teikti plačiajai visuomenei